

מכות דף י"ד

רבי יצחק אומר, חייבי כריתות הגמרא הביאה ברייתא, שנחלקו בה האם לוקים בחייבי בכלל היו.

מיתות בית דין ובחייבי כרת. ורבי יצחק אמר, שכרת באחותו נכתבה בנפרד מכל עריות, ללמד שהיא בכרת ולא במלקות. אומרת הגמרא, שלחולקים על רבי יצחק שהם חכמים רבי ישמעאל ורבי עקיבא, הטעם שיצאה כרת באחותו, ללמד שהעובר על כל חייבי כרת בהעלם אחד, חייב על כל אחת ואחת¹⁶¹. שואלת הגמרא, ומהיכן רבי יצחק לומד לחלק? עונה הגמרא, שלומד מהפסוק "וְאֵל אִשָּׁה בְּנִדַת טְמֵאָתָהּ", שחייב על כל אשה ואשה. ומסיקה הגמרא, שאף חכמים לומדים מכתוב זה, וממה שכרת באחותו נכתב בנפרד לומדים לחייב על אחותו, שהיא אחות אביו, שהיא אחות אמו. והדבר מצוי רק ברשע בן רשע, שבא על אמו, והוליד שתי בנות, וחזר ובא על אחת מהן, והוליד בן, ובא הבן על אחות אמו, שהיא אחותו ואחות אביו.

הבא על חמש נשים נדות בהעלם שואלת הגמרא, מהיכן רבי יצחק לומד זאת? עונה אחד חייב על כל אחת ואחת הגמרא, לומד בקל וחומר. ששנינו, אמר רבי עקיבא, שאלתי את רבן גמליאל ורבי יהושע באיטליז¹⁶² של עימאום, כשהלכו ליקח בהמה למשתה בנו של רבן גמליאל, הבא על אחותו שהיא אחות אביו שהיא אחות אמו האם חייב על כולן אחת, או חייב על כל אחת ואחת? אמרו לו, על דבר זה, לא שמענו מרבותינו, אבל שמענו שהבא על חמש נשים נדות בהעלם אחד חייב, על כל אחת ואחת. ונראים דברים מקל וחומר, ומה נדה שהיא שם אחד, חייב על כל אחת ואחת כאן, על שלשה שמות לא כל שכן? וחכמים לא למדו את הקל וחומר, כיוון שיש בו פירכא, מה לנדה שכן גופין מוחלקים. שואלת הגמרא, ואיך רבי יצחק לומד את הקל וחומר? מתרצת הגמרא, שאכן לא לומד את הקל וחומר, ולומד לחלק מהמילה "אחותו" הכתובה בסוף הפסוק.

אין עונשיו שואלת הגמרא, ומה חכמים לומדים מהמילה "אחותו"? עונה הגמרא, שלומדים משם לחייבו על אחותו בת אביו ובת אמו. שעל אף שאפשר לומר קל וחומר, אם ענש על בת אמו שלא בת אביו ובת אביו שלא בת אמו, כל שכן שענש על בת אביו ובת אמו, כיוון שאין עונשין מן הדין לכן צריכים ללמוד מהמילה "אחותו". ורבי יצחק לומד שחייב על אחותו שהיא מאביו ואמו ואין עונשים מן הדין, שאפשר ללמוד עונש מאזהרה, ולעניין אזהרה נאמר "עֲרוֹת בֵּת אִשֶּׁת אָבִיךָ מוֹלֶדֶת אָבִיךָ אֲחוֹתְךָ הִוא", והמילים "אחותך הוא" מיותרות, ובאו

¹⁶¹ ולא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא מה אחותו מיוחדת שהיא ערוה וחייבין עליה בפני עצמה אף כל שהיא ערוה חייבין עליה בפני עצמה, וכדברי יוחנן, דאמר רבי יוחנן, שאם עשאן כולם בהעלם אחד חייב על כל אחת ואחת. רש"י.

¹⁶² במקום שמוכרין הבשר במקולין. רש"י.

להזהיר על אחותו בת אביו ובת אמו. וכמו שבאזהרה חייב אף על אחותו שהיא בת אביו ובת אמו, אף בעונש חייב אף על אחותו שהיא בת אביו ובת אמו.

ועוד אפשר לומר¹⁶³, שהמילה "אחותו" שנאמרה בתחילת הפסוק מיותרת, כיוון שהיה אפשר לכתוב כי יקח את בת אביו או בת אמו. וחכמים לומדים מהייתור הזה, שאם אינו נצרך לכאן, נלמד ממנו לחלק בכרת של מפטם וסך, שגם הם שני לאוין וכרת אחד, וצריכים לחלק ביניהם כמו לגבי עריות. ורבי יצחק לומד חילוק חטאות במפטם וסך, שהלאוין מחלקים לחטאות. וכפי שאמר רבי אלעזר בשם רבי הושעיא, כל מקום שאתה מוצא שני לאוין וכרת אחד, חלוקים הם לקרבן¹⁶⁴. ועוד אפשר לומר¹⁶⁵, שלא סוברים כרבי אלעזר, ולומדים זאת, מ"ואיש אשר ישכב את אשה דוה". וחכמים לומדים משם, כפי שאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי, מנין שאין האשה טמאה, עד שיצא מדוה דרך ערותה¹⁶⁶, שנאמר: "ואיש אשר ישכב את אשה דוה וגלה את ערותה", מלמד שאין האשה טמאה עד שיצא מדוה דרך ערותה.

טמא שאכל או נגע בקודש חייב
למדנו במשנה, שגם טמא שאכל את הקדש, לוקה. שואלת הגמרא, מדוע הרי בשלמא הבא למקדש טמא, כתוב בו עונש וכתוב בו אזהרה, עונש, שכתוב "את משכן ה' טמא ונכרתה", אזהרה "ולא יטמאו את מחניהם" אבל לגבי טמא שאכל את הקדש, עונש מצינו בכתוב כתיב "והנפש אשר תאכל וכו' וטומאתו עליו ונכרתה" אלא אזהרה מניין? ריש לקיש אומר מ"בכל קדש לא תגע". רבי יוחנן אומר, ששנה ברדלא¹⁶⁷, נאמר כאן בטמא שאכל את הקדש "וטומאתו עליו ונכרתה" ונאמר בבא אל המקדש טמא "טמא יהיה עוד טומאתו בו", מה שם עונש ואזהרה אף כאן עונש ואזהרה.

שואלת הגמרא, מובן מדוע ריש לקיש לא אמר כרבי יוחנן, כיוון שלא למד את הגזירה שווה מרבו. אלא רבי יוחנן, מדוע לא אמר כריש לקיש? אומרת הגמרא, שסבר שזה נאמר לאזהרה לתרומה. שואלת הגמרא, מהיכן לומד ריש לקיש אזהרה לתרומה? אומרת הגמרא שלומד מ"איש איש מזרע אהרן והוא צרוע או זב", איזהו דבר שהוא שוה בזרעו

163 עמוד ב'.

164 וכיון דאתו להכי – בעריות נמי לא בעי חילוק, ולא מצטריך ליה למדרש 'אל אשה' דלעיל, ואייתר ליה עיקר קרא דכרת באחותו לדונו בכרת ולא במלקות, ו'אחותו' דסיפא – לחייבו על אחותו שהיא אחות אביו ואחות אמו, ו'אחותו' דרישא – לחייבו על אחותו בת אביו ובת אמו, לומר שאין עונשין מן הדין.

165 אי נמי לא סבר לה לדרבי אלעזר נפקא ליה חילוק בעריות מן 'ואיש אשר ישכב את אשה דוה וגו' דכתיב ביה כרת יתירא, לומר שחייבין עליה לעצמה, וממנה תלמד כל הכלל, ואם אינו ענין לגופה – דהא נפקא לן מ'ואל אשה' לחלק על כל אשה – תנאו ענין לשאר שני לאוין וכרת אחת, כגון מפטם וסך.

166 ולא דרך דופן. רש"י.

167 שם חכם. רש"י.

של אהרן באנשים ובנשים? הוי אומר זו תרומה¹⁶⁸. אומרת הגמרא, שרבי יוחנן סובר שמשם לומדים רק לאכילה, ולא לנגיעה.

שואלת הגמרא על ריש לקיש, הרי הפסוק "בכל קדש לא תגע" נצרך לטמא שנגע בקדש. שכך למדנו, טמא שנגע בקדש, ריש לקיש אומר לוקה, שנאמר: "בכל קדש לא תגע", רבי יוחנן אומר אין לוקה, כיוון שהפסוק נאמר לאזהרה על נגיעת תרומה? אמר ריש לקיש, הלימוד לטמא שנגע בקדש הוא מכך שהתורה אמרה לשון נגיעה, והאזהרה לאוכל בגלל שהוקשה פרשת קדש למקדש, "בכל קדש לא תגע, ואל המקדש לא תבא".

טמא שאכל בשר קדש לפני זריקת דמים

שואלת הגמרא, הרי צריך את הלימוד, לטמא שאכל בשר קדש לפני זריקת דמים, שלמדנו, טמא שאכל בשר קדש לפני זריקת דמים, ריש לקיש אומר לוקה, שנאמר: "בכל קדש לא תגע", בין לפני זריקה ובין לאחר זריקה. רבי יוחנן אומר, אינו לוקה, משום שלומד כתנא בשם ברדלא, שהאזהרה לאוכל קדש בטומאתו היא בגזירה שווה טומאתו טומאתו, והכתוב טומאתו נאמר על לאחר זריקה¹⁶⁹? עונה הגמרא, שאת הלימוד הזה לומד ריש לקיש, מהמילה "בכל" שסובר שהיא מיותרת. ומצינו בברייתא כריש לקיש, ששנינו, "בכל קדש לא תגע" אזהרה לאוכל. אתה אומר אזהרה לאוכל, או אינו אלא אזהרה לנוגע? תלמוד לומר, "בכל קדש לא תגע ואל המקדש" מקיש קדש למקדש, מה מקדש, דבר שיש בו נטילת נשמה, אף כל דבר שיש בו נטילת נשמה, ואם בנגיעה וכי יש בה נטילת נשמה? אלא באכילה.

168 אבל קדשים אינן נאכלין אלא לזכרים; ואם תאמר שיש חזה ושוק? אינם בחזרת, כגון אלמנה וגרושה וזרע אין לה, דאמר מר: חזרת לתרומה ואינה חזרת לחזה ושוק.

169 דתניא בתורת כהנים – ומייתנין לה במנחות בפרק שלישי (דף כה): יכול יהו חייבין עליו משום טומאה קודם זריקה? תלמוד לומר 'כל טהור יאכל בשר והנפש אשר תאכל בשר וגו': הניתר לטהורים – חייבין עליו משום טומאה, שאין ניתר לטהורים – אין חייבין עליו משום טומאה!